

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา

การศึกษาเรื่อง ความผูกพันต่อมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ของนักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรบริหารธุรกิจสำหรับผู้บริหาร จังหวัดสมุทรสาคร มีวัตถุประสงค์ 2 ประการคือ ศึกษาความผูกพันต่อมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ของนักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรบริหารธุรกิจสำหรับผู้บริหาร จังหวัดสมุทรสาคร และศึกษาความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนและสภาพแวดล้อมในการศึกษา

กลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษารั้งนี้ เป็นนักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรบริหารธุรกิจสำหรับผู้บริหาร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จังหวัดสมุทรสาคร จำนวนทั้งสิ้น 177 คน ได้แก่ นักศึกษารุ่นที่ 1 ทั้งผู้ที่สำเร็จการศึกษาแล้ว และที่ยังคงสภาพการเป็นนักศึกษาอยู่ นักศึกษารุ่นที่ 2 และนักศึกษารุ่นที่ 3 ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2547 ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาประชากรทั้งหมด โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ ดังกล่าวข้างต้น การสรุปผลการศึกษา สามารถแบ่งเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของนักศึกษาผู้ตอบแบบสอบถาม

นักศึกษาผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นหญิง ร้อยละ 58.19 มีอายุระหว่าง 31-34 ปี ร้อยละ 57.06 มีสถานภาพสมรส ร้อยละ 53.67 มีที่พักอาศัยในปัจจุบันอยู่ในจังหวัดสมุทรสาคร ร้อยละ 37.85 มีอาชีพเป็นพนักงานบริษัท/ธนาคาร/โรงงาน ร้อยละ 50.85 และมีตำแหน่งหน้าที่ในการทำงานเป็นผู้บริหารระดับกลาง ร้อยละ 45.20 สำหรับเหตุจูงใจในการเข้าศึกษา พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีเหตุผลในการตัดสินใจเข้าศึกษาที่สถาบันแห่งนี้ เพราะเห็นว่า มหาวิทยาลัยเชียงใหม่เป็นสถาบันที่มีชื่อเสียงก่อให้เกิดความภาคภูมิใจ รองลงมาเพราะเห็นว่า สถานที่ศึกษาอยู่ใกล้กับที่พักอาศัย และเพราะเห็นว่า เมื่อสำเร็จการศึกษาจากสถาบันนี้ สังคมจะยอมรับมากขึ้น ตามลำดับ

All rights reserved

ส่วนที่ 2 ข้อมูลความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนและสภาพแวดล้อมในการศึกษา

หลักสูตรบริหารธุรกิจสำหรับผู้บริหาร จังหวัดสมุทรสาคร

ในเรื่องของ ความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนและสภาพแวดล้อมในการศึกษา หลักสูตรบริหารธุรกิจสำหรับผู้บริหาร จังหวัดสมุทรสาคร แบ่งออกเป็น 4 สภาพแวดล้อม ดังนี้

1. สภาพแวดล้อมทางด้านเพื่อน ในภาพรวมนักศึกษาส่วนใหญ่มีความคิดเห็นที่เห็นด้วยมาก ว่าการได้คบเพื่อนทำให้ได้พัฒนาตนเอง มีทัศนคติและค่านิยมต่างๆ ดีขึ้น รองลงมาคือ การเข้ามาศึกษาในสถาบันแห่งนี้ทำให้มีเพื่อนสนิทมากขึ้น และความพึงพอใจกับมิตรภาพของเพื่อนในสถาบันแห่งนี้ ตามลำดับ

2. สภาพแวดล้อมทางการเรียนการสอน แบ่งได้เป็น 4 ด้าน คือ

ด้านการจัดการเรียนการสอน ในภาพรวมนักศึกษาส่วนใหญ่มีความคิดเห็นที่เห็นด้วยมาก ว่ามีการเชิญผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญมาเป็นวิทยากรเพื่อให้ความรู้แก่นักศึกษา รองลงมาคือ มีการสอนทบทวนความรู้เดิม เพื่อเทียบไปสู่ความรู้ใหม่ และมีการชี้แจงเรื่อง กำหนดการเรียนการสอนรายวิชาเป็นการล่วงหน้า ตามลำดับ

ด้านหลักสูตรและเนื้อหาวิชา ในภาพรวมนักศึกษาส่วนใหญ่มีความคิดเห็นที่เห็นด้วยมาก ว่าเนื้อหาวิชาที่กำหนดในหลักสูตรมีประโยชน์ สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ รองลงมาคือ เนื้อหารายวิชาที่กำหนดในหลักสูตรเน้นให้มีการทำงานร่วมกันเป็นทีม และมีการกำหนดวัตถุประสงค์ ขอบเขต และความสำคัญของวิชาในหลักสูตรอย่างชัดเจน ตามลำดับ

ด้านอาจารย์ผู้สอน ในภาพรวมนักศึกษาส่วนใหญ่มีความคิดเห็นที่เห็นด้วยมากกว่า อาจารย์ผู้สอนมีความรู้ตามเนื้อหารายวิชาในหลักสูตรและความรู้ในวิชาชีพเป็นอย่างดี รองลงมาคือ อาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่ มีทัศนคติที่ดีต่อนักศึกษาของสถาบันแห่งนี้ และอาจารย์ส่วนใหญ่ เอาใจใส่ต่อการสอน และใช้เวลาในการสอนครบตามเนื้อหารายวิชา ตามลำดับ

ด้านอุปกรณ์การสอน ในภาพรวมนักศึกษาส่วนใหญ่มีความคิดเห็นที่เห็นด้วยมาก ว่าวัสดุและอุปกรณ์การเรียนการสอนจัดได้ว่ามีความทันสมัย รองลงมาคือ วัสดุและอุปกรณ์การเรียนการสอนจัดได้ว่ามีมาตรฐานและมีคุณภาพ และวัสดุและอุปกรณ์การเรียนการสอนมีเพียงพอต่อความต้องการใช้งาน ตามลำดับ

3. สภาพแวดล้อมทางการบริหาร แบ่งได้เป็น 2 ด้าน คือ

ด้านกิจกรรม ในภาพรวมนักศึกษาส่วนใหญ่มีความคิดเห็นที่อยู่ในระดับเห็นด้วยปานกลาง ว่าสถาบันให้การสนับสนุนการจัดกิจกรรมต่างๆ ของนักศึกษาในทุกด้านเป็นอย่างดี และสถาบันมีการจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อนักศึกษาภายในสถาบันอย่างต่อเนื่อง ตามลำดับ

ด้านการบริการ ในภาพรวมนักศึกษาส่วนใหญ่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยปานกลาง ว่าการให้บริการตอบปัญหาเรื่องข้อมูลการศึกษาของเจ้าหน้าที่ประสานงาน มีความสะดวก ถูกต้องและชัดเจน รองลงมาคือ การบริการของเจ้าหน้าที่ เป็นไปด้วยอัธยาศัยอันดี และได้รับความสะดวกรวดเร็ว และมีการจัดทำตารางเรียน ตารางการสอบ และการรายงานผลการเรียนอย่างถูกต้อง และรวดเร็ว ตามลำดับ

4. สภาพแวดล้อมทางด้านอาคารและสถานที่ ในภาพรวมนักศึกษาส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในระดับที่เห็นด้วยปานกลาง ว่าอาคารเรียนสะอาด และมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย รองลงมาคือ สภาพห้องอาหาร มีความเหมาะสม ถูกสุขอนามัย และห้องเรียนมีความเหมาะสม และมีเนื้อที่เพียงพอต่อจำนวนนักศึกษา ตามลำดับ

จากการเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอน และสภาพแวดล้อมในการศึกษาแยกตามรุ่นการศึกษา พบว่า นักศึกษาผู้ตอบแบบสอบถามที่ศึกษาอยู่ต่างรุ่นการศึกษากัน มีระดับความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนและสภาพแวดล้อมในการศึกษาทั้ง 4 ด้าน ที่แตกต่างกัน สามารถสรุปผลได้ ดังนี้

สภาพแวดล้อมด้านเพื่อน โดยภาพรวมพบว่า นักศึกษาที่ศึกษาในรุ่นที่ 1 มีความคิดเห็นต่อสภาพแวดล้อมด้านเพื่อนอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนนักศึกษาที่ศึกษาในรุ่นที่ 2 และรุ่นที่ 3 มีระดับความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน คืออยู่ในระดับมาก

สภาพแวดล้อมด้านการเรียนการสอน โดยภาพรวมพบว่า นักศึกษาที่ศึกษาในรุ่นที่ 1 มีความคิดเห็นต่อสภาพแวดล้อมด้านการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนนักศึกษาที่ศึกษาในรุ่นที่ 2 และรุ่นที่ 3 มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก

สภาพแวดล้อมด้านการบริหาร โดยภาพรวมพบว่า นักศึกษาที่ศึกษาในรุ่นที่ 1 มีความคิดเห็นต่อสภาพแวดล้อมด้านการบริหารอยู่ในระดับไม่เห็นด้วย ส่วนนักศึกษาที่ศึกษาในรุ่นที่ 2 และรุ่นที่ 3 มีระดับความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน คืออยู่ในระดับปานกลาง

สภาพแวดล้อมด้านอาคารและสถานที่ โดยภาพรวมพบว่า นักศึกษาที่ศึกษาในรุ่นที่ 1 รุ่นที่ 2 และรุ่นที่ 3 มีระดับความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน คืออยู่ในระดับปานกลาง

**ส่วนที่ 3 ข้อมูลความผูกพันต่อมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ของนักศึกษาระดับปริญญาโท
หลักสูตรบริหารธุรกิจสำหรับผู้บริหาร จังหวัดสมุทรสาคร**

การศึกษาความผูกพันต่อมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ของนักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรบริหารธุรกิจสำหรับผู้บริหาร จังหวัดสมุทรสาคร ผลการศึกษาโดยรวมพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ มีความผูกพันอยู่ในระดับมาก และเมื่อดูจากค่าเฉลี่ย สามารถสรุปผลการศึกษาดังกล่าวได้ ดังนี้

ความผูกพันต่อมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ของนักศึกษาระดับปริญญาโทหลักสูตรบริหารธุรกิจสำหรับผู้บริหาร จังหวัดสมุทรสาคร ที่มีค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ได้แก่ ความคิดเห็นที่ว่า ตนเองต้องการเห็นความเจริญก้าวหน้าของสถาบันแห่งนี้เป็นอย่างมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ตนเองรู้สึกดีใจมากที่ได้เข้ามาเป็นนักศึกษาของสถาบันแห่งนี้ และตนเองรู้สึกผูกพันและรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสถาบันแห่งนี้

เนื่องจาก กลุ่มประชากรในการศึกษารั้งนี้ แบ่งออกเป็น 3 รุ่นการศึกษา ดังนั้น ผู้ศึกษา จึงได้ทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความผูกพันต่อมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ของนักศึกษา ผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามรุ่นการศึกษา ผลการเปรียบเทียบสรุปว่า นักศึกษาที่ศึกษาในรุ่นที่ 1 รุ่นที่ 2 และรุ่นที่ 3 มีความผูกพันต่อมหาวิทยาลัย ไม่แตกต่างกัน คือผูกพันในระดับมาก

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับความรู้สึกผูกพันต่อมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ของนักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรบริหารธุรกิจสำหรับผู้บริหาร จังหวัดสมุทรสาคร

ในการศึกษารั้งนี้ นักศึกษาผู้ตอบแบบสอบถามมีข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับความผูกพันต่อมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผู้ศึกษาได้ทำการรวบรวมข้อเสนอแนะดังกล่าว และสามารถนำมาสรุปผลได้ตามลำดับ ดังนี้

ข้อเสนอแนะที่มีจำนวนผู้ให้ความคิดเห็นตรงกันด้วยจำนวนความถี่สูงสุด แบ่งเป็นด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านเพื่อน มีข้อคิดเห็นว่า ตนเองมีความรู้สึกผูกพันระหว่างเพื่อนนักศึกษาแต่ละรุ่น ไม่ใช่เฉพาะรุ่นเดียวกัน เพราะมีความคิดว่า พวกเราเป็นลูกช้างเหมือนกัน

ด้านการจัดการศึกษา มีข้อเสนอว่า ควรมีการปรับปรุงรูปแบบการดำเนินงานให้เป็นระดับมืออาชีพมากขึ้น เพราะจะส่งผลถึงภาพพจน์ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ด้านหลักสูตรและเนื้อหาวิชา มีข้อเสนอว่า ควรมีการปรับหลักสูตรและเนื้อหาการเรียนการสอนให้ทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบันตลอดเวลา

ด้านอาจารย์ผู้สอน มีข้อเสนอว่า อาจารย์ประสานงานและอาจารย์ผู้สอน ให้ความสำคัญที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างนักศึกษาที่ศึกษาในจังหวัดสมุทรสาคร กับนักศึกษาที่จังหวัดเชียงใหม่

ด้านอุปกรณ์การเรียนการสอน มีข้อเสนอว่า ควรทำการปรับปรุงด้านสื่อการเรียนการสอนให้มีความสะดวก และมีความทันสมัยมากขึ้น

ด้านการบริหาร มีข้อเสนอว่า ควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับหลักสูตรนี้ให้เป็นที่รู้จักในนามของ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ให้มากขึ้น

ด้านกิจกรรม มีข้อเสนอว่า ควรจัดให้มีกิจกรรมระหว่างนักศึกษากับสถาบันเพื่อเป็นการเพิ่มความสัมพันธ์และเสริมสร้างความผูกพันต่อสถาบันของนักศึกษาให้มากขึ้น

ด้านการบริการ มีข้อเสนอว่า ควรใส่ใจในเรื่องการประสานงานให้มากขึ้น เนื่องจากพบว่ามีความผิดพลาดในเรื่องของการสื่อสารระหว่างนักศึกษากับมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ด้านอาคารและสถานที่ มีข้อเสนอว่า สถานที่สำหรับทำกิจกรรมกลุ่มดับแคบ และไม่เพียงพอต่อการใช้งาน ควรจัดให้มีห้องทำกิจกรรมของนักศึกษา ควรขยายเวลาการใช้ห้องเรียนหลังจากเลิกเรียนแล้วออกไป เพื่อให้นักศึกษาได้มีเวลาและสถานที่สำหรับทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกัน ซึ่งเป็นการช่วยเพิ่มความผูกพันระหว่างกลุ่มเพื่อน

นอกจากนี้ ยังมีข้อคิดเห็นเกี่ยวกับบรรยากาศของสถานศึกษาว่า ไม่ได้มีส่วนช่วยสร้างให้เกิดความรู้สึกว่าเป็นสถานศึกษาของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ทำให้นักศึกษาไม่มีความผูกพันต่อสถาบัน และเห็นว่าควรย้ายสถานที่เรียนไปตั้งที่สถานที่อื่น เนื่องจากสถานที่ศึกษาในปัจจุบันไม่เหมาะสมสำหรับเป็นสถานศึกษาในระดับปริญญาโท

อภิปรายผลการศึกษา

จากผลการศึกษา ความผูกพันต่อมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ของนักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรบริหารธุรกิจสำหรับผู้บริหาร จังหวัดสมุทรสาคร ที่มีค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ได้แก่ ความคิดเห็นที่ว่า ตนเองต้องการเห็นความเจริญก้าวหน้าของสถาบันแห่งนี้เป็นอย่างมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ตนเองรู้สึกดีใจมากที่ได้เข้ามาเป็นนักศึกษาของสถาบันแห่งนี้ และตนเองรู้สึกผูกพันและรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสถาบันแห่งนี้ สอดคล้องกับ Buchanan (1974) ที่ให้ความหมายของความผูกพันต่อองค์กรไว้ว่า หมายถึง ความพึงพอใจของบุคคลในการยึดมั่นกับเป้าหมายและค่านิยมขององค์กร บทบาทที่มีความสัมพันธ์กับเป้าหมายและค่านิยมขององค์กร หรือความต้องการที่จะให้ตัวเองเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร ซึ่งมีอยู่ 3 คุณลักษณะได้แก่ การแสดงตน (Identification) หมายถึง ความภูมิใจในองค์กร การยอมรับในเป้าหมายขององค์กร ความเกี่ยวข้องเกี่ยวพันกับองค์กร (Involvement) หมายถึง ความตั้งใจที่ใช้ความพยายามในการทำงานเพื่อผลประโยชน์ขององค์กร และความภักดีต่อองค์กร (Loyalty) หมายถึง การยึดมั่นในองค์การและปรารถนาที่จะเป็นสมาชิกขององค์กรต่อไป

ความผูกพันต่อมหาวิทยาลัยของนักศึกษาดังกล่าว จะส่งผลโดยตรงต่อความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษากับมหาวิทยาลัยในอนาคตด้วย ดังที่ Neumann, Yoram and Neumann (1984) ได้กล่าวไว้ว่า ความผูกพันต่อสถาบันไม่เพียงแต่จะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของนักศึกษาที่แสดงออกในระหว่างที่ศึกษาอยู่ในสถาบันเท่านั้น แต่ยังมีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษากับสถาบันในอนาคตด้วย ซึ่งจะเห็นได้จากการที่นักศึกษาได้แสดงออกถึง ความตั้งใจใช้ความพยายามที่จะทำทุกอย่างเพื่อสถาบัน ความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะติดต่อกับสัมพันธ์กับสถาบันอย่างต่อเนื่อง และการที่ศิษย์เก่าให้ความช่วยเหลือให้การสนับสนุนต่อสถาบัน

นอกจากนี้ ความผูกพันต่อสถาบันของนักศึกษายังมีความสัมพันธ์กับการที่ทำให้สถาบันเป็นที่ดึงดูดความสนใจของนักศึกษาให้เข้ามาศึกษาเพิ่มมากขึ้น ทั้งในปัจจุบันและอนาคต ดังที่ วชิระ ชาวหา (2534) ได้กล่าวไว้ว่า ความพึงพอใจสภาพแวดล้อมสถาบัน ก็เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อสถาบัน การมีหรือจัดให้มีสภาพแวดล้อมสถาบันที่ดีและเป็นที่ยอมรับของนักศึกษา จะทำให้นักศึกษาคำรงชีวิตอยู่ในมหาวิทยาลัยอย่างมีความสุข มีความต้องการสนใจและความพยายามที่ศึกษาหาความรู้ยิ่งขึ้น ไปถึงเพื่อให้ประสบผลสำเร็จในการศึกษา ความพึงพอใจสภาพแวดล้อมสถาบันจึงเป็นสิ่งที่ส่งเสริมสร้างให้ นักศึกษามีความผูกพันและคงอยู่ในสถาบันจนสำเร็จการศึกษา

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา ความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนและสภาพแวดล้อมในการศึกษา พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาโท มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ หลักสูตรบริหารธุรกิจสำหรับผู้บริหาร จังหวัดสมุทรสาคร มีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนและสภาพแวดล้อมในการศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง และเพื่อให้การดำเนินการของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ หลักสูตรบริหารธุรกิจสำหรับผู้บริหาร จังหวัดสมุทรสาคร เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ผู้ศึกษาจึงมีข้อเสนอ ดังนี้

1. ควรมีการปรับปรุงรูปแบบการจัดการจัดการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านบุคลากรที่ให้บริการประสานงาน และการประชาสัมพันธ์หลักสูตร ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพราะถือเป็นด้านแรกในการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ กับผู้มาใช้บริการด้านการศึกษา
2. ควรกำหนดเนื้อหาในหลักสูตรให้มีความทันสมัยและเป็นประโยชน์ในทางวิชาการ ควรบรรจุรายวิชาใหม่ๆ เข้าไว้ในหลักสูตร และควรให้อิสระแก่นักศึกษาได้มีโอกาสเลือกสาขาวิชาตามที่ต้องการเรียน อันจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่นักศึกษาในการนำไปประกอบอาชีพต่อไป

3. งานบริการห้องสมุด ถือว่าเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับการศึกษาของทุกหลักสูตร ดังนั้น ควรจัดให้มีเอกสาร ตำราที่ทันสมัย สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาที่เรียนและมีจำนวนเพียงพอต่อความต้องการในการค้นคว้าของนักศึกษา ถ้าหากห้องสมุดของสถาบันไม่มีข้อมูลให้กับนักศึกษาเพื่อทำการศึกษาค้นคว้า และขาดการประชาสัมพันธ์ให้นักศึกษาได้ทราบถึงข้อมูลที่มีประโยชน์ต่อการเรียนการสอน จะทำให้นักศึกษาขาดโอกาสในพัฒนาความรู้จากการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาประสิทธิภาพการเรียนของนักศึกษา ส่งผลถึงประสิทธิภาพในการสอนของอาจารย์ และการดำเนินงานของสถาบันการศึกษาอีกด้วย

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาในอนาคต

1. ควรศึกษาเปรียบเทียบกับความคิดเห็นของนักศึกษาระดับปริญญาโท มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ หลักสูตรบริหารธุรกิจสำหรับผู้บริหาร จังหวัดเชียงใหม่ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดแนวทางในการดำเนินงานด้านคุณภาพการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ และเหมาะสมกับนักศึกษาในแต่ละกลุ่มต่อไป
2. ควรทำการศึกษาซ้ำว่า ปัญหาต่างๆ ได้รับการปรับปรุงและแก้ไขให้ดีขึ้นหรือไม่ และควรศึกษาถึงปัจจัยอื่นที่มีผลต่อทัศนคติของนักศึกษาเกี่ยวกับความผูกพันต่อสถาบัน
3. ควรทำการศึกษาว่า มีปัจจัยใดที่จะกระตุ้นให้ นักศึกษาได้สำเร็จการศึกษาไปแล้ว มีความรู้สึกอยากกลับมา ร่วมทำกิจกรรมกับมหาวิทยาลัยอีก